

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888.   Andra Kammaren.   N:o 4.

Tisdagen den 31 januari

kl. 2 e. m.

§ 1.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:
Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr öfverdirektör
Knut Styffe är sängliggande sjuk i luftrörskatarrh intygar
Stockholm den 30 januari 1888

C. Häggström,
Läkare.

§ 2.

Justerades protokollet för den 24 dennes.

§ 3.

Föredrogos de i kammarens sammanträde den 29 innevarande januari aflemnade motioner; och hänvisades:

Herr *C. Nyströms* motion, n:o 112, till bevillningsutskottet;

Herr *J. Andersons* i Tenhult motioner, n:o 113 till statsutskottet och n:o 114 till bankoutskottet;

Herr *J. Andersons* i Tenhult m. fl.s motion, n:o 115, till bevillningsutskottet;

Herr *E. G. H. Åkerlunds* motioner, n:is 116 och 117, till tillfälligt utskott;

Herr *F. G. Björcks* motion, n:o 118, till konstitutionsutskottet;

Herr vice talmannen *Sv. Nilssons* motion, n:o 119, till bevillningsutskottet;

Herr *A. G. Björkmans* motion, n:o 120, till statsutskottet;

Andra Kammarens Prot. 1888. N:o 4.

Herr *H. Anderssons* i Bringåsen motion, n:o 121, till bankoutskottet;

Herr *L. Börjessons* m. fl:s motion, n:o 122, till statsutskottet;

Herr *A. P. Linds* motioner, n:is 123 och 124, till lagutskottet;

Herr *O. H. Ströms* motioner, n:o 125 till lagutskottet och n:o 126 till bevillningsutskottet;

Herr *A. Nilssons* i Rinkaby m. fl:s motion, n:o 127, till statsutskottet;

Herr *S. A. G. Sundbergs* i Vexjö m. fl:s motion, n:o 128, till statsutskottet;

Herr *M. Arhusianders* motion, n:o 129, till tillfälligt utskott;

Herr *C. G. A. Bergendahls* m. fl:s motion, n:o 130, till bevillningsutskottet;

Herr *J. Rundbäcks* motion, n:o 131, till lagutskottet;

Herrar *M. Dahns* och *Lasse Jönssons* motioner, n:o 132 till bankoutskottet och n:o 133 till lagutskottet;

Herr *E. W. Carlsons* motion, n:o 134, till bankoutskottet;

Herr *P. Pehrsons* i Törneryd m. fl:s motion, n:o 135, till bankoutskottet;

Herr *P. Pehrsons* i Törneryd motion, n:o 136, till bevillningsutskottet;

Herr *F. G. Sandwalls* motion, n:o 137, till bankoutskottet;

Herr *P. Larssons* i Fole motion, n:o 138, till tillfälligt utskott;

Herr *S. M. Olssons* i Sörnäs motion, n:o 139, till lagutskottet;

Herr *A. Göranssons* motion, n:o 140, till lagutskottet;

Herr *J. E. Wiksténs* motion, n:o 141, till lagutskottet;

Herr *J. E. Wiksténs* m. fl:s motion, n:o 142, till statsutskottet;

Herr *O. A. Brodins* motioner, n:o 143 till statsutskottet och n:o 144 till tillfälligt utskott;

Herr *E. B. A. Nilsons* motion, n:o 145, till tillfälligt utskott;

Herr *P. Svenssons* i Brämhult motion, n:o 146, till konstitutionsutskottet;

Herr *P. Svenssons* i Brämhult m. fl:s motion, n:o 147, till bevillningsutskottet;

Herr *W. Farups* motion, n:o 148, till bevillningsutskottet;

Herr *A. E. Peterssons* i Hamra m. fl:s motion, n:o 149, till statsutskottet;

Herr *A. E. Peterssons* i Hamra motioner, n:is 150 och 151, till statsutskottet;

Herr *A. Waldenströms* i Visby motioner, n:o 152 till tillfälligt utskott och n:o 153 till bevillningsutskottet;

Herr *A. P. Danielsons* motion, n:o 154, till statsutskottet;

Herr *G. Andersons* i Himmelsby motion, n:o 155, till statsutskottet;

Herr *G. A. Wändahls* motioner, n:o 156 till bevillningsutskottet, n:o 157 till bankoutskottet, n:o 158 till bevillningsutskottet och n:o 159 till tillfälligt utskott;

Herr *J. Ericssons* i Norrby motion, n:o 160, till lagutskottet;

Herr *A. Hanssons* i Solberga motioner, n:o 161 till statsutskottet samt n:is 162 och 163 till bankoutskottet; samt

Herr *Liss O. Larssons* motioner, n:o 164 till tillfälligt utskott och n:o 165 till bevillningsutskottet.

§ 4.

Herr talmannen tillkännagaf, att han låtit uppgöra förslag till gruppering och fördelning af de motioner, som af kammaren blifvit hänvisade till behandling af tillfälligt utskott; hvilket förslag var af följande lydelse:

Förslag till fördelning af de inom Andra Kammaren väckta motioner, hvilka blifvit hänvisade till behandling af tillfälligt utskott.

Till behandling af ett tillfälligt utskott (n:o 1) torde få öfverlemnas motioner af;

Herr *G. F. Östberg*, n:o 24, om indragning af den agrikulturkemiska anstalten vid Ultuna och offentliggörande af en utaf anstaltens föreståndare utarbetad sammanfattning af de vid anstalten vunna resultat;

Herr *G. F. Östberg*, n:o 46, om åtgärders vidtagande till inskränkning af den nu brukliga katekesutanläsningen vid rikets folkskolor och allmänna läroverk samt vid nattvardsundervisningen;

Herr *G. Elowson*, n:o 66, om ordnande af döfstummeundervisningen i riket;

Herr *M. Arhusiander*, n:o 129, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till anslags beviljande åt kommuner, för anordnande af undervisning i slöjd och handarbeten åt flickor i skolåldern;

Herr *P. Larsson* i Fole, n:o 138, om ändrade bestämmelser angående aflönning åt lärare och lärarinnor vid folkskolorna;

Herr *E. B. A. Nilson*, n:o 145, om ändringar i förordningen angående förbud mot lotterier m. m. den 6 augusti 1881.

Till ett annat tillfälligt utskott (n:o 2) torde få öfverlemnas motioner af:

Herr *P. G. Petersson* i Brystorp, n:o 12, om förbud mot införande i riket af konstgjordt smör eller s. k. margarin;

Herr *P. A. H. Stjernspetz*, n:o 34, om meddelande af skärpta bestämmelser för tillverkning, import och försäljning af konstsmör;

Herr *P. Waldenström*, n:o 48, om inskränkning i rättigheten att försälja vin och maltdrycker;

Herr *O. Andersson* i Lyckorna, n:o 91, om ändringar i gällande lagstiftning om försäljning af vin och maltdrycker;

Herr *E. Åkerlund*, n:o 116, om utfärdande af föreskrifter angående undersökning af vissa födoämnen vid deras utbudande till försäljning;

Herr *E. Åkerlund*, n:o 117, om ändring i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. den 24 oktober 1885;

Herr *Liss Ol. Larsson*, n:o 164, om ändring i gällande lagstiftning angående försäljning af vin och maltdrycker.

Till ett tredje tillfälligt utskott (n:o 3) torde få öfverlemnas motioner af:

Herr *A. Brodin*, n:o 42, om upphörande af den för svenska handelsfartyg bestämda konsulatsafgift;

Herr *A. Brodin*, n:o 43, om ändring i förordningen om minderåriges användande i arbete vid fabrik, handverk eller annan handtering den 18 november 1881;

Herr *E. G. Fredholm*, n:o 60, om åtgärders vidtagande för trädplantering utmed statens jernvägar;

Herr *L. Persson* i Heljebol, n:o 86, om ändring i förordningen om utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864 i afseende å idkande af landthandel;

Herr *L. F. Odell*, n:o 93, om indragning af nattsnälltågen å statens jernvägar;

Herr *A. Brodin*, n:o 144, om omarbetning af förordningen angående hvad i afseende å passagerareångfartygs byggnad, utrustning och begagnande iakttagas bör den 12 februari 1864.

Slutligen torde till ett fjerde tillfälligt utskott (n:o 4) få öfverlemnas motioner af

Herr *V. Vahlin*, n:o 19, om utfärdande af föreskrifter till förekommande af kreaturs innebrännande;

Herr *A. Kihlberg*, n:o 30, om ändring i kungörelsen om grunderna och sättet för markegångsprisens bestämmande den 11 maj 1855;

Herrar *O. Andersson* i Hasselbol och *O. Olson* i Stensdalen, n:o 32, om ändring i §§ 1 och 8 i resereglementet den 11 februari 1881;

Herr *A. V. Carlson* i Stockholm, n:o 87, om åtgärders vidtagande för inskränkning i utlemning af postförsändelser under sön- och helgdagar;

Herr *A. Waldenström*, n:o 152, om ändring i förordningen angående expeditionslösen den 7 december 1883 i fråga om lösen af gravationsbevis;

Herr *G. A. Wändahl*, n:o 159, om ändring i taxan på arfvode för landtmäteriförrättningar den 8 februari 1867.

Detta förslag, som nu upplästes, blef af kammaren godkänt; och hade kammaren sålunda beslutat att tillsätta fyra tillfälliga utskott.

I afseende å dessa utskotts sammansättning fattades enahanda beslut som vid de närmast föregående riksdagarne, eller att i hvarje utskott skulle ingå nio ledamöter, men att några suppleanter för dessa ledamöter icke skulle utses.

Slutligen beslöt kammaren jembväl, på framställning af herr talmannen, att val af ledamöter uti de tillfälliga utskotten skulle anställas lördagen den 4 instundande februari.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *J. Ericson* i Borekulla under fjorton dagar från och med morgondagen.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.

Lördagen den 4 Februari.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet m. m. frih. *G. O. Peyron* aflemnade följande Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen, nemligen:

angående statsbidrag till betäckande af kostnaderna för omläggningar å allmänna landsvägen mellan Norrköping och Söderköping;

angående anvisande af medel till odlingslånefonden m. m.;

angående veterinärrättningen i Skara;

angående aflöningsstat för tjänstepersonalen vid folkskolelärares pensionsinrättning m. m.;

angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Basebo n:o 1 i Kalmar län.

angående afsöndring af jord från kronolägenheten Stora Trädgården i Helgona socken af Södermanlands län;

angående afsöndring af jord från kungsgården Noret i Kopparbergs län;

angående förändring till bestämda belopp af vissa ersättningar för indragna tiondeanslag m. m.;

angående försäljning af åtskilliga mindre kronoegendomar; samt

angående förändrad lydelse af punkten 2 mom b) i grunderna för armébefällets pensionering.

De aflemnade kongl. propositionerna blefvo, jemlikt föreskriften i 58 § riksdagsordningen, bordlagda till nästa sammanträde.

§ 2.

*Angående
justering af
protokoll.*

Upplästes för justering de vid kammarens sammanträden den 25, 26, 27 och 28 nästlidne januari förda protokoll.

Härefter begärdes ordet af

*Angående
justering af
protokoll.*

Herr Waldenström från Gefle som yttrade: Vid justering af protokollet för kammarens sammanträde sistlidne lördag känner jag mig uppfordrad att göra, visserligen icke någon gensaga, men likväl några erinringar, och det så mycket hellre, som jag vet, att jag dervid uttalar hvad ofantligt många tänka, fastän de icke säga ut det. Det är nemligen en ganska gammal och berättigad klagan, att Riksdagens justerade diskussionsprotokoll icke alltid äro riktigt sanna; och ett sådant förhållande kan ju icke vara annat än högst ledsamt.

Att en riksdagsman har rätt att i kansliet justera sina yttranden till protokollet, är något som är alldeles nödvändigt, då man vet, huru ofta det kan hända, att notarierna icke hinna följa med hvad som säges och dessutom understundom alldeles missuppfatta en talares ord, så att man kan få i protokollet läsa raka motsatsen till hvad man sagt.

Men icke blott det. En talare bör, när han justerar sitt yttrande, icke blott ega rättighet att korrigera notariernas missuppfattningar, utan ock att begagna en viss frihet i förhållande till hvad man verkligen talat. Sålunda bör han t. ex. ega frihet att gifva det en korrektare språklig form, än det hade, då det gick ut ur hans mun, att taga bort tautologier, onödiga omsägelser och annat sådant. Ja, till och med om han rättar ofrivilliga och uppenbara missägningar, kan man icke rättvisligen tadla honom därför. I detta hänseende vill jag blott anföra ett exempel från förlidets års riksdag. En riksdagsman här i min närhet skulle i slutet af sitt anförande säga: "Härmed tror jag mig hafva bevisat, att det finnes protektionister, som äro *nykterhetsvänner*", men sade i stället: "Härmed tror jag mig hafva bevisat, att det finnes protektionister, som äro *riksdagsmän*." Detta var ju en alldeles uppenbar missägning, och att han rättade det i protokollet, det kan man ju icke säga något ondt om.

Men dervid bör det också stanna. Att *ändra* sina yttranden i något afseende eller taga bort delar deraf, i synnerhet sådana delar, som hafva föranlett öfverläggning och repliker, kan jag icke finna vara öfverensstämmande med protokollets egentliga uppgift. I 76 § riksdagsordningen står det: "Ur protokoll må vid justeringen, med kammarens bifall och den talandes begifvande, uteslutas dennes uttryck och äfven öfverläggning, som deraf följt; dock kunna ej sådana uttryck uteslutas, på hvilka beslutet tydligen sig grundar." Att emellertid en talare vid justeringen utan kammarens begifvande utesluter ur protokollet åtskilligt, som han sagt, det är någonting som icke sällan sker, och de af herrarne, som voro närvarande här vid 1885 års riksdag, hafva utan tvifvel i friskt minne, huru som emellan tvenne talare här i kammaren uppstod en ganska bitter och obehaglig scen just med anledning af en sådan händelse.

Då man tager bort sådana delar af sina yttranden, som gifvit anledning till öfverläggning och repliker, komma naturligtvis dessa repliker att i protokollet se ut, så som hängde de alldeles i luften, ja, den replikerande kan för den, som icke vet, huru det går till, komma

*Angående
justering af
protokoll.*

att synas, såsom den der har beskylt sin motståndare för att hafva sagt saker, som han i verkligheten icke har sagt. Men icke blott det, utan, om det någon gång händer, att en replikerande beskyller sin motståndare för att hafva sagt hvad han icke har sagt, så kan ingen, som läser protokollet, kontrollera detta, då det enligt nuvarande praxis alltid måste anses vara möjligt, att den, som blifvit replikerad, verkligen sagt, men sedan ur sitt yttrande strukit ut just hvad som repliken haft afseende på. Hvad mig sjelf beträffar, har det många gånger händt mig, att jag fått se yttranden af mina ärade motståndare, som jag tagit mig friheten replikera, i protokollet fullständigt ändrade eller borttagna. Sålunda hände det en gång, att en äldre man i denna kammare höll ett anförande rigtadt emot mig, hvilket var af den beskaffenhet, att jag fann mig föranlåten att såsom svar endast uttala mitt beklagande deröfver, att en gammal man kunnat nedlåta sig att tala så, som han hade gjort. Men sedan fann jag i protokollet hans anförande så omjusterat, att det tog sig ganska hyggligt ut. Så, som det nu är, kan man således icke alltid fullt lita på protokollet, och det kan ju icke vara annat än illa. Ofta är det först af replikerna, man får veta, hvad en talare verkligen sagt. Jag vill därför uttala den hjertliga önskan, att kammarens ledamöter icke måtte tillåta sig att vid justeringen af sina yttranden göra sådana ändringar, som jag nu syftat på.

Hvad som närmast föranledt mig att vid detta tillfälle göra dessa erinringar är, att jag har genomläst herr Widströms anförande vid sistlidne lördags plenum, sådant det justerat blifvit af honom återlemnadt till kammarens kansli, och dervid funnit, visserligen icke något som jag särdeles mycket kan klaga öfver, men dock åtskilliga oegentligheter, som göra, att vissa repliker, som hans anförande föranledde från min sida, i viss mån komma att se ut, som om de hängde i luften. Sålunda yttrade han, att grundlagen icke borde "tummas" efter politiska förhållanden eller efter de resultat, som af dess tillämpning uppstode eller väntades skola komma att uppstå — alldeles som hade jag rekommenderat något dylikt. Det der ordet "tumma" föranledde mig till ett särskildt yttrande; det stod äfven mycket riktigt i det af notarien uppsatta protokollet, men är vid justeringen af herr Widström öfverstruket. Jag säger icke detta därför, att det icke ibland kan vara lämpligt att stryka ut sådana der uttryck, men när de hafva gifvit anledning till särskild replik, bör det icke få ske. Herr Widström yttrade vidare, att jag icke hade haft ett enda ord af ogillande att säga om friherre Bondes val, utan hade funnit detta val helt naturligt, hvilket yttrande jag åter i min ordning besvarade. Men hela denna del af sitt anförande har han nu i protokollet strukit öfver.

Herr Widström anförde vidare, hurusom valet af de 22 stockholmsrepresentanterna, såsom det nu utfallit, möjligen kunde förmå protektionismens motståndare i Riksdagen att gå in på en förändring — annars omöjlig att ernå — i det förhållande, som på grund af riksdagsordningen nu eger rum, eller att i större städer såsom Stockholm listval och icke kretsval begagnas. De måste nu se, hvilken

fara, som är förenad med listvalet, menade han. I notariens protokoll lyder hans anförande i denna del sålunda: "Den form, som är förenad med det hittills i hufvudstaden använda listvalet har nu först bragts på tal. Denna af vår riksdagsordning föranledda oegentlighet hade kunnat förebyggas af de män, som gjort upp riksdagsordningen eller sedermera gjort den till föremål för sitt studium."

Med anledning af dessa ord tog jag mig friheten att med riksdagsordningen visa, att frågan om Stockholms indelning i kretsar för kretsval icke alls kunde förekomma här i kammaren och således hvarken blifva föremål för motstånd eller medgifvande från frihandlarnes sida. Men äfven hela denna passage i sitt anförande har herr Widström strukit ut ur protokollet, så att min replik ser ut, som om den hängde i luften, om man ock delvis kan inse dess berättigande af några andra yttranden i protokollet, som gå någorlunda åt samma håll.

Slutorden i herr Widströms anförande, som också blefvo föremål för replik af mig, lyda i notariens protokoll sålunda: "Det mest upprörande vore, om de myndigheter och domare, som hafva att tillämpa vår riksdagsordning, skulle efter hvad herr Waldenström anfört rätta sin uppfattning i särskilda fall."

Som herr talmannen behagade erinra sig, protesterade jag emot en sådan hänsyftning och förklarade, att jag hade så mycken rättskänsla, att jag icke vore värd sådana ord. Herr Widström har emellertid helt enkelt korsat öfver hela denna slutpassage i sitt anförande. Med hvad jag nu yttrat har jag icke velat väcka någon ond blod, utan endast, såsom jag förut nämnt, fästa uppmärksamheten på en sak, som jag icke anser vara riktig.

Vidare anförde:

Herr Widström. Jag är ledsen öfver att nödgas upptaga kammarens tid med att svara några ord med anledning af hvad som af en representant från Gefle blifvit mot mig anfördt angående denna sak. Han medgaf att det vore en rättighet för kammarens ledamöter att ur sina anföranden justera bort deri förekommande tautologier. Något annat har jag icke heller åsyftat med de af mig gjorda öfverstrykningarna i mitt af talaren omnämnda anförande, hvilket måhända blef något för långt. Då jag sålunda vid justeringen af detta mitt anförande, sådant detsamma blifvit af vederbörande till protokollet antecknadt, i slutet af detsamma fann af mig förut begagnade uttryck upprepade, uteslöt jag dem, der jag ansåg deras upprepande ej vara behöfligt. Detta var t. ex. förhållandet med det af herr Waldenström särskildt påpekade, af mig begagnade ordet *tumma*. För min del kan jag icke erinra mig att jag begagnat detta ordet annat än i sammanhang med ett annat, nemligen ordet *jemka*. I protokollet stod också återgifvet mitt uttryck, som lydte: *jemka* eller *tumma*. Men då jag vid justeringen fann att det vore nog tydligt att återgifva min mening med endast det ena af dessa likbetydande

*Angående
justering af
protokoll.*

ord, lät jag ordet *jemka* stå kvar. Detta har emellertid herr Waldenström icke omnämnt i sitt anförande nyss.

Angående friherre Bondes val hade jag också råkat att omnämna detsamma två gånger, hvarför jag, af skäl, som nyss nämndes, strök ut mitt yttrande derom på ena stället af mitt anförande.

Herr Waldenström anmärkte vidare att jag icke låtit ordet *upprörande*, som förekom bland de allra sista raderna af mitt anförande, stå kvar. Detta skedde emedan detta ordet förekommit tillräckligt många gånger förut i förra delen af mitt anförande, deri jag bland annat från min synpunkt vederlade herr Waldenströms påstående, att det i stockholmsvalets utgång funnes någonting upprörande, och dervid jag äfven framhöll, att det mest *upprörande* af alla förhållanden vore det, om grundlagen icke fullt konsekvent tillämpades med afseende å hvarje särskildt fall.

Ehuru jag sålunda instämmer i de af herr Waldenström nu uttalade grundsatser, så anser jag dock, att han i detta särskilda fall icke haft något skäl att komma fram med sitt mot mig rigtade anförande.

Jag tillåter mig dessutom påpeka innehållet i § 15 mom. 4 af den för denna kammare gällande arbetsordning, enligt hvilken ledamot eger att före utgången af den tid, under hvilken yttrande, som han under öfverläggning i ett ärende afgifvit, skall finnas tillgängligt i kammarens kansli, justera sitt yttrande och derå göra anteckning om verkställd justering, annan ledamot dock obetaget att påkalla särskild justering deraf inför kammaren vid det tillfälle, då, såsom t. ex. i dag skett, protokollet blifvit vid kammarens sammanträde af sekreteraren uppläst. För min del kan jag icke finna att en ledamot eger att, såsom nu egt rum, göra anmärkningar mot det sätt, hvarpå en annan ledamot har justerat sitt eget yttrande, i annan ordning, än den här ofvan angifna, eller genom att påkalla särskild justering deraf inför kammaren. Det har således i förevarande fall varit fullkomligt obehörigt och i strid mot såväl riksdagsordningen som kammarens arbetsordning att, såsom herr Waldenström tillåtit sig, anföra endast lösryckta delar af en annan ledamots anförande samt på grund af dessa bygga sitt påstående att talaren missbrukat sin justeringsrätt. Och jag hemställer till kammaren, huruvida icke, derest herr Waldenströms yttrande skall få tagas till protokollet, till grund för detta medgifvande bör läggas ett, uppå derom gjord framställning, af kammaren meddeladt beslut, att mitt i frågavarande yttrande skulle inför kammaren justeras. Jag föreslår således, att herr Waldenströms yttrande icke må i kammarens protokoll intagas utan helt enkelt af kammaren lemnas utan afseende, för såvidt icke af bemälda talare framställes yrkande om mitt anförandes justering inför kammaren. Först då torde talaren hafva beredt sig rättighet att göra de anmärkningar, hvartill han uti ifrågavarande hänseende kunde finna sig befogad, ehuru jag i allt fall, å andra sidan, måste beklaga, om kammarens tid skulle upptagas med uppläsande af mitt långa anförande.

Herr Waldenström från Gefle: Jag visste mycket väl, när jag började mitt anförande, att jag hade rättighet att påkalla särskild justering inför kammaren af herr Widströms ifrågavarande yttrande. Men jag sade strax, att jag icke ville göra någon direkt gensaga mot justeringen af nämnda yttrande, sådant det nu blifvit af herr Widström ändradt, men väl några erinringar. Herr Widström menade, att kammarens arbetsordning skulle förbjuda detta. Och till stöd för sin mening anförde han den §, der arbetsordningen talar om "särskild justering". Men om kammarens arbetsordning medgifver en ledamot rättighet att påkalla särskild justering inför kammaren af någon talares yttrande, så är naturligtvis dermed alldeles icke förbjudet att vid en protokollsjustering göra de erinringar, hvartill man må finna sig ega fog. Kammaren får ju sedan derå fästa det afseende den vill, och den talare, mot hvilken erinringarna framställas, må deraf taga ad notam så mycket som behagar honom. Herr Widström förmenade, att han väl kunde taga bort ordet *tumma*, eftersom vid det samma stod ordet *jemka*, och han tillade äfven, att jag bort omnämna, att sistnämnda ord fått stå kvar. Men som herrarne förstå, var det icke min uppgift att omtala för kammaren hvad som af hans anförande stod kvar i protokollet, utan endast hvad han hade tagit bort. Eljest skulle jag ju hafva varit nödsakad att läsa upp hela hans anförande, hvilket var så långt, att jag mer än villigt instämmer i hans eget beklagande af den tidsförlust för kammaren, som deraf blifvit en följd.

Herr Widström sade, att hvad friherre Bondes val beträffade, hade han ur sitt yttrande borttagit hela den passage, som handlade derom, emedan samma sak funnes i mera allmänna ordalag omnämnd på ett annat ställe i samma yttrande. Jag får med anledning deraf säga att, om herr Widström hade tagit ut detta ställe, som han nu låtit stå kvar, så hade derom varit intet att säga. Men att han strukit ut just det ställe, som föranledde min replik, det är icke rätt. Ty deraf följer, att mitt anförande i denna del ser ut, som om det hängde i luften.

Herr Widström förklarade vidare i fråga om listval och kretsval, att han talat derom på två ställen i sitt anförande och därför strukit ut hvad han sagt på det ena stället, emedan han ansåg det vara en onödig tautologi, som icke borde förekomma i protokollet, hvilket också jag villigt medgifver. Men jag får bekänna, att det synes mig vara en högst besynnerlig tillfällighet, att herr Widström tagit bort just den delen af sitt anförande om denna sak, der han framställer oegentligheten och faran af listvalet *såsom vållade af vår nuvarande riksdagsordning*. Ty, såsom herrarne minnas, var det just detta hans yttrande, som föranledde mig att uppläsa den ifrågavarande § af riksdagsordningen, och följaktligen kommer också denna del af min replik att hänga i luften.

Hvad slutpassagen i herr Widströms anförande angår, har jag icke klagat öfver att herr Widström tagit bort ordet "upprörande", utan deröfver, att han borttagit de ord, deri han tillskref mig sådana åsigter som att vederbörande myndigheter borde rätta sin upp-

*Angående
justering af
protokoll.*

*Angående
justering af
protokoll.*

fattning af riksdagsordningen i särskilda fall efter hvad jag anført. Dessa ord föranledde nemligen min replik, och när nu herr Widström strukit bort den, så synes min replik oberättigad. Jag kan icke säga huru detta kommer sig, men det är ju möjligt, att det är en tillfällighet, att han öfver allt borttagit just de passager af sitt anförande, hvarpå mina repliker grundat sig.

Emellertid, icke skall jag besvära kammaren med att yrka få fullständig justering af herr Widströms anförande, men så pass sundt förstånd tror jag mig hafva, att jag kan inse, att icke förbjuder vare sig riksdagsordningen eller kammarens arbetsordning en ledamot att vid justeringen af kammarens protokoll göra de erinringar, hvar-till han tror sig finna berättigad anledning.

Herr Stjernspetz. Med anledning af det yrkande, som herr Widström framstälde vid slutet af sitt anförande, ber jag få hänvisa honom till 52 § riksdagsordningen. Deri heter det, bland annat: "vid kammarens sammanträde eger hvarje dess ledamot rätt att till protokollet fritt tala och utlåta sig i alla frågor, som under öfverläggning komma, och om lagligheten af allt, som inom kammaren sig tilldrager." Jag ber, som sagdt, få hänvisa till denna § och anhåller nu, att kammaren måtte lemna utan afseende det af herr Widström gjorda yrkandet. Så långt hafva vi ännu icke kommit — möjligen kunna vi i en framtid komma derhän — att det går an att nedtysta en kammarledamot eller förbjuda honom att uttala sig i en fråga eller om en sak, som förevarit i kammaren.

Herr Liss O. Larsson. Jag vågar hemställa till kammaren, hvart det skall leda, om vi skulle börja föra sådana diskussioner som den nu pågående. Jag tycker att hela denna diskussion, som öppnats af herr Waldenström, och hvari man klandrar det sätt, hvarpå en justering af protokollet egt rum, varit bra öfverflödigt. Skall man nu, sedan en fråga behandlats af kammaren, ännu en gång diskutera densamma och granska allt hvad ena eller andra ledamoten kan hafva strukit eller rättat i det af notarierna förda diskussionsprotokollet, när skall då riksdagen kunna taga slut? Jag vill ingalunda klandra herr Waldenström för den varning, som han ansett tillständigt gifva sina kamrater, men jag hemställer, om icke han sjelf skulle vilja något mera iakttaga hvad han hos oss andra söker inpregla.

Jag ber att få i sammanhang med detta få påpeka en annan osed, som af somliga rätt ofta utöfvas.

Vissa talare hafva nemligen för sed att, om, sedan de yttrat sig, någon söker vederlägga dem, stiga upp och säga: det har jag icke sagt, utan jag sade något helt annat. Jag vill nu icke säga, att herr Waldenström är enastående i detta afseende, men att han icke heller är främmande därför, tror jag mig kunna påstå. Det vore väl om detta äfven upphörde så mycket som möjligt.

Jag skall icke åberopa någon § i riksdags- eller arbetsordningen, men jag vågar vördsamt hemställa, att vi i kammaren måtte slippa ifrån att diskutera frågor om huru man justerat protokollet i den

del det rörer de ledamöters anföranden, som till protokollet yttrat sig, ty får det nu inslagna sättet inrota sig, kunna vi i nästa plenum få en diskussion om denna diskussion och så i oändlighet, men för sådant äro vi ju icke hitkomna, och bättre kunna vi väl använda tiden.

*Angående
justering af
protokoll.*

Herr Björck. Det är första gången jag har äran uppträda i Riksdagen. Jag är måhända den ringaste af de härvarande; men jag tänker dock icke låta min stämma hvila gent emot de nyss hållna anföranden af en representant, som likt herr Waldenström är en fridens representant, men hvilken, såsom man kunnat finna, om menskliga förhållanden i allmänhet har helt andra åsikter och tankar än de fleste af oss, och från hvars läppar kanske redan i morgon på ett annat ställe komma att höras helt andra ljud än vi i dag hafva hört. I morgon tolkar han försoningsläran, deri det heter, att frid och samdrägt skola råda, men allt sedan han kommit in i Riksdagen är han den förste att här opponera sig mot allt, för att stifta split och oenighet mellan de olika samhällsklasserna samt uppröra sinnen. Detta finner jag icke behörigt af en sådan man, och på grund deraf nedlägger jag en allvarlig protest mot ett sådant uppträdande.

Jag är endast en arbetare, kanske den enda rigtiga arbetare bland ledamöterna af denna kammare. Jag har varit på många möten af arbetare, ja der det varit tusentals personer samlade, men aldrig har jag hört, att sådan oenighet och splitets anda fått göra sig gällande som här. Jag hade tänkt, att då man trädde inom kammarens dörr, skulle man lemna sina egna intressen bakom sig och endast hafva för ögonen svenska folkets väl samt hvad landet behöfver. Derom borde alla förena sig, äfven om ena eller andra partiet blir slaget. Om en man med så stor förmåga som herr Waldenström ville använda sin stämma i motsatt syfte mot hvad han nu gör och ville arbeta för gemensamt väl för konung och fosterland, då skulle jag säga, att han uträttade ett stort verk, och dertill är han kanhända också lika vuxen som till predikant i kyrkan.

På grund häraf anhåller jag att hädanefter enighet och samverkan partierna emellan måtte råda, att man icke vidare fäster sig vid småsaker, utan kastar bort all tvedrägt och i stället har för ögonen hvad landets tillstånd och behof kräfva. Må all ensidighet falla och låtom oss använda goda ord för att sammanjemka allt till det helas väl; då blir vårt arbete välsignelserikt och vi sjelfve värda att kallas svenska folkets representanter.

Jag tackar för ordet.

Sedan öfverläggningen i ämnet härmed förklarats afslutad, blefvo de föredragna protokollen af kammaren godkända.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll.

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet den 31 januari 1888.

Johan Fredrik Carlsson i norra Fogelhem hade denna dag aflemnat fullmakt, utvisande, att han vid riksdagsmannavalet, som den

29 sistlidne augusti hållits i Sevede och Tunaläns härads domsaga, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för en tid af tre år, räknade från och med den 1 innevarande månad; och sedan berörda fullmagt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, utan att desse mot fullmagten framställt någon anmärkning, beslöts att protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle meddelas Andra Kammaren; hvarjemte fullmagten skulle till kammaren öfverlemnas för att hållas Johan Fredrik Carlsson till handa.

In fidem
V. L. Groll.

Detta protokoll lades till handlingarne; och skulle den ifrågasvarande fullmagten till herr Carlsson återställas.

§ 4.

Vid härefter anställt val af nio ledamöter i hvar och ett af de fyra tillfälliga utskott, kammaren beslutat tillsätta, utsågos till:

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 1:

Herr	<i>J. A. Andreason</i>	med 194 röster,
"	<i>E. Westin</i>	" 194 "
"	<i>C. G. Bergman</i>	" 115 "
"	<i>J. H. E. Dieden</i>	" 115 "
"	<i>G. Elowson</i>	" 115 "
"	<i>G. Erikson i Myckelgård</i>	" 115 "
"	<i>F. W. Metzén</i>	" 115 "
"	<i>N. Wallmark</i>	" 115 "
och	" <i>G. F. Östberg</i>	" 115 "

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 2:

Herr	<i>C. A. Andersson i Malmö</i>	med 112 röster,
"	<i>G. J. G. A. Berg</i>	" 110 "
"	<i>C. G. P. De Laval</i>	" 110 "
"	<i>A. Huss</i>	" 110 "
"	<i>E. P. Jonsson i Myre</i>	" 110 "
"	<i>A. Larsson i Slättäng</i>	" 110 "
"	<i>N. Pehrsson i Önnerud</i>	" 110 "
"	<i>A. Sundström</i>	" 110 "
och	" <i>E. G. H. Åkerlund</i>	" 108 "

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 3:

Herr	<i>L. K. Söderblom</i>	med 111 röster,
"	<i>P. Andersson i Högkil</i>	" 109 "
"	<i>C. Johansson i Esset</i>	" 109 "

Herr	<i>A. Olsson</i> i Ornakärr	med	109	röster,
"	<i>G. Thestrup</i>	"	109	"
"	<i>Folke Andersson</i>	"	108	"
"	<i>Z. Larsson</i> i Upsala	"	108	"
"	<i>P. Truedsson</i>	"	108	"
och	<i>F. Werner</i>	"	108	"
samt				

Ledamöter i tillfälliga utskottet n:o 4:

Herr	<i>N. Nilsson</i> i Skärhus	med	164	röster,
"	<i>J. Bromée</i>	"	104	"
"	<i>A. G. Björkman</i>	"	103	"
"	<i>A. V. Carlson</i>	"	103	"
"	<i>C. W. Collander</i>	"	103	"
"	<i>L. Essén</i>	"	103	"
"	<i>K. A. Kihlberg</i>	"	103	"
"	<i>A. Larsson</i> i Lund	"	103	"
och	<i>A. Westrin</i>	"	103	"

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästförestående § omförmälda val.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

Bevillningsutskottets betänkande (n:o 1) angående vissa delar af tullbevillningen.

Lagutskottets memorial (n:o 1), i anledning af remiss från Andra Kammaren af en utaf herr O. W. Redelius väckt motion.

Lagutskottets utlåtande (n:o 2), i anledning af verkställd granskning af Riksdagens justitieombudsmans embetsförvaltning.

Lagutskottets utlåtande (n:o 3), i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förändrad lydelse af 34 och 144 §§ konkurslagen den 18 september 1862.

Lagutskottets utlåtande (n:o 4), i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 30 i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Rättelser

i Andra Kammarens Prot. n:o 3, herr *Waldenströms* anförande.

Sid. 8, rad. 26	nedifr.	<i>står:</i> samhällets rätt
		<i>läs:</i> samhällets sätt
" " 23	"	<i>står:</i> ogerningen.
		<i>läs:</i> ogerningar.
Sid. 30 " 23	"	<i>står:</i> fränkänd
		<i>läs:</i> fränhänd

Samma häfte, herr *Widströms* anförande.

Sid. 33, rad. 7	nedifr.	<i>står:</i> magistraten
		<i>läs:</i> majoriteten